

การกำจัดมลพิษขยะพลาสติกด้วย 7R หลังวิกฤตโควิด-19

ขยะเป็นปัญหามลพิษที่ทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ จากการกระทำของมนุษย์ที่มีพฤติกรรม การบริโภคและการคัดแยกขยะไม่ถูกต้อง ดังนั้น การจัดการขยะที่ไม่ได้มาตรฐานจึงก่อให้เกิดมลพิษต่อ สิ่งแวดล้อม เช่น ปฏิกริยาเรือนกระจกที่มีสาเหตุจากกองขยะที่เทรวมกัน ปล่องก๊าซมีเทน ซัลเฟอร์กับ คาร์บอนไดออกไซด์ออกมา ในปี พ.ศ. 2558 ทั่วโลกมีขยะพลาสติกจำนวน 6.3 พันล้านตัน แต่ถูกนำไป รีไซเคิลมีเพียงร้อยละ 9 ถูกนำไปเผาและก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศร้อยละ 12 และที่เหลือตกค้างอยู่ใน สิ่งแวดล้อมร้อยละ 79 (Geyer *et al.*, 2017) ทั่วโลกมีการใช้ถุงพลาสติกมากถึง 5 แสนล้านใบในแต่ละปี และครึ่งหนึ่งของพลาสติกเป็นพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง ในทะเลพบขยะพลาสติกมากกว่า 13 ล้านตันต่อปี ซึ่งประเทศไทยมีขยะพลาสติกในทะเลมากที่สุดเป็นอันดับ 6 ของโลก มีมากถึง 1 ล้านตันต่อปี ในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยประสบกับปัญหาขยะที่มีจำนวนมากถึง 27 ล้านตัน มีขยะพลาสติกเฉลี่ย ประมาณ 3.2 ล้านตัน ปีพ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีขยะพลาสติกเกิดขึ้นประมาณร้อยละ 12 ของปริมาณ ขยะทั้งหมด โดยส่วนมากเป็นถุงร้อน ถุงเย็นบรรจุอาหาร และหุ้หิ้ว โดยเฉพาะถุงพลาสติกหุ้หิ้ว มีการใช้ งานมากถึง 4.5หมื่นล้านชิ้นต่อปี (คมชัดลึก, 2561) ดังนั้น ในช่วงระยะเวลา 1 - 2 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลจึงได้ ตระหนักถึงมลพิษพลาสติกกันอย่างมากร จนนำไปสู่การเกิด Roadmap เพื่อการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร่วมมือกับโมเดิร์นเทรด เพื่อรณรงค์ให้ เลิกใช้ถุงพลาสติกอย่างถาวร เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นมา อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากผู้ค้า ในตลาดสด ร้านขายของชำ ร้านค้าต่างๆ ในการเลิกใช้ถุงพลาสติก ซึ่งนับว่าเป็นสัญญาณที่ดีในอนาคตตามที่ รัฐบาลได้ตั้งเป้าเลิกการใช้ถุงพลาสติกทั่วไทย 1 มกราคม 2564 พร้อมกับการผลักดันกฎหมายบังคับใช้ควบคู่ กับการประชาสัมพันธ์

แต่ด้วยสถานการณ์ Covid-19 ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ จึงนับว่าเป็นก้าวที่สำคัญของประเทศไทย ในการต่อสู้กับมลพิษพลาสติก ตามมาตรการในการลดการแพร่ระบาดไวรัส ประชาชนต้องกักตัวในบ้าน หรือที่พักของตน จึงเกิดขยะพลาสติกจากการใช้งานครั้งเดียวทิ้งจำนวนมากจากการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ ต่าง ๆ รวมทั้งมีข้อบังคับที่ให้ร้านต่าง ๆ ให้บริการได้เฉพาะบริการซื้อกลับบ้านเท่านั้น และผู้บริโภคยังมิ มีการป้องกันตนเองโดยหลีกเลี่ยงการใช้ภาชนะซ้ำแต่หันมาใช้พลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้งแทน จนเกิดเป็น “วิกฤตแห่งความสะดวกสบาย” ในผู้บริโภค (พิชา, 2563) จากการสำรวจออนไลน์เมื่อช่วงกลาง เดือนเมษายน มีผู้บริโภคร้อยละ 62 ของจำนวนทั้งหมดมากกว่า 700 คนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็น ส่วนมาก มีความเห็นว่าพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้งเป็นสิ่งจำเป็น

การสั่งอาหารจากบริการฟู้ดเดลิเวอรีและซื้ออาหารกลับบ้านมากขึ้นเป็นร้อยละ 54 ในขณะที่มีการสั่งสินค้าออนไลน์มากขึ้นเป็นร้อยละ 47 (Mahavongtrakul, 2563) นอกจากนี้ ที่ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ พบมีปริมาณขยะจากการบริโภคของมนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างมากจากการให้บริการส่งอาหาร ประกอบด้วยถุงพลาสติก กล่องพลาสติก และพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น ช้อน ส้อม ไม้จิ้ม เพิ่มขึ้นจาก 1,500 ต้นต่อวันเป็น 6,300 ต้นต่อวัน หรือร้อยละ 15 ซึ่งจากเดิมเฉพาะขยะพลาสติกประมาณ 2 ล้านต้นต่อปี เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3 และหากขยะส่วนใหญ่ปนเปื้อนเศษอาหารและไม่มีการแยกขยะที่เหมาะสม วัสดุเหลือใช้ทั้งหลายเหล่านี้จะถูกนำไปฝังกลบ จึงมีขยะพลาสติกที่นำไปรีไซเคิลเพียงร้อยละ 25 (พิชา, 2563)

ดังนั้น เพื่อให้สามารถก้าวสู่ความสำเร็จตาม Roadmap การจัดการขยะพลาสติกให้เหลือศูนย์ (Zero Waste) ในปี พ.ศ. 2573 ตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคในสถานการณ์ Covid-19 โดยการนำหลักการ 7R ที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดขยะน้อยที่สุด ด้วยการย้ำเตือนผู้บริโภคให้ตระหนักถึงพฤติกรรมบริโภค คิดก่อนการตัดสินใจซื้อสินค้า คำนึงถึงพลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง ตามความสำคัญของ 7R ดังนี้

1. Reduce: ลดใช้

“ลดการใช้” เป็นขั้นตอนที่ช่วยลดมลพิษพลาสติกได้มากที่สุด โดยใช้สิ่งต่างๆ เท่าที่จำเป็น ก่อนซื้อต้องคำนึงถึงบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ห่อหุ้มสินค้ามีกี่ชิ้น หรือสามารถลดบรรจุภัณฑ์ได้หรือไม่ การเลือกซื้อสินค้าที่มีขนาดใหญ่ คงทนแข็งแรง ใช้ได้นาน แทนการซื้อสินค้าที่มีขนาดเล็กหลาย ๆ ชิ้น และไม่คงทนแข็งแรง ไม่เลือกซื้อของแบบเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนกระดาษทิชชู การใช้แก้วส่วนตัว ซึ่งในช่วงสถานการณ์ไวรัสระบาด ผู้ประกอบการต่างๆ เลือกใช้ภาชนะใช้ซ้ำด้วยกล่องถนอมอาหาร มีฝาล็อคและใช้ซ้ำได้ ไม่ก่อให้เกิดขยะพลาสติกจากบรรจุภัณฑ์สำหรับให้บริการจัดส่งอาหารเพื่อลดการใช้พลาสติกครั้งเดียวทิ้งให้แก่ผู้ที่ต้องกักตัวอยู่บ้าน นอกจากนี้ การนำขมิ้น มะขาม และน้ำมันมะพร้าวมาขัดผิวแทนไมโครบีดส์ช่วยลดการเกิดไมโครพลาสติกสู่สิ่งแวดล้อม

2. Reuse: ใช้ซ้ำ

“ใช้แล้ว ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่” เป็นการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า โดยนำสิ่งที่มีมาใช้ซ้ำจนหมดอายุการใช้งาน เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกทุกครั้ง การใช้ถุงพลาสติกเป็นถุงขยะ การนำกล่องลังมาเป็นภาชนะใส่หนังสือ นำกระดาษหน้าเดียวมาเย็บเป็นสมุดจดงาน นำขวดแก้วเป็นแจกัน ดอกไม้ นำยางรถมาทำกระถางปลูกต้นไม้ รวมถึงการนำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วไปบริจาคให้กับคนอื่นที่ต้องการ หรือการ upcycling ที่เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับของใช้ที่มีอยู่ เช่น นำกางเกงขาวาวตัวเก่ามาปักเป็นหลอดลายการ์ตูนให้สวยงาม

ที่มา: <https://www.smeone.info/software-download-detail/6129>

3. Refill: นำไปเติม

เลือกซื้อสินค้าชนิดที่นำบรรจุภัณฑ์เดิมไปเติมตัวสินค้าแทนสินค้าที่ใส่บรรจุภัณฑ์ใหม่ เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า สบู่เหลว แชมพู ครีมนวดผม และถ่านที่สามารถชาร์จได้ จึงเป็นวิธีที่ช่วยลดขยะพลาสติกจากบรรจุภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี

ที่มา: <https://www.google.com/search?q=%E0%B8%9C%E0%B8%A5>

4. Return: ส่งคืน

ส่งคืน คือ การนำบรรจุภัณฑ์กลับสู่ผู้ผลิต เช่น การคืนขวดน้ำอัดลมที่เป็นขวดแก้วให้บริษัท นำไปผ่านกระบวนการทำความสะอาด ฆ่าเชื้อ และนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากร เช่น ทราย พลังงาน และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตแก้ว หรือช่วยลดการใช้ขวดพลาสติกแบบใช้แล้วทิ้ง

7. Replace: แทนที่

แทนที่ คือ การนำทางเลือกอื่นมาใช้แทนพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง โดยเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติแทนการใช้วัสดุพลาสติก เช่น สำลี่ปั่นหูด้ามไม้ไผ่แทนสำลี่ปั่นหูด้ามพลาสติก ไหมขัดฟันจากไหมธรรมชาติแทนไหมขัดฟันแบบพลาสติก สบู่ก้อนไม้ห่อหุ้มบรรจุภัณฑ์แทนสบู่ในขวดบรรจุภัณฑ์พลาสติก นอกจากนี้ การนำวัสดุจากธรรมชาติมาใช้แทนบรรจุภัณฑ์พลาสติก เช่น ใบบัวห่ออาหาร แข่งปลาห่อไม้ไผ่มาใช้แทนพลาสติก ซึ่งการ “แทนที่” อาจจะยังก่อให้เกิดขยะอยู่บ้าง แต่ดีกว่าการใช้พลาสติกแล้วทิ้ง

ที่มา: <https://www.facebook.com/KeawKeaw.GreenCatering>

และ <https://www.google.com/search?q=>

เอกสารอ้างอิง

คมชัดลึก. 2561. ไทยอันดับ6โลกขยะพลาสติกมากรัฐจัดการขยะมูลฝอยวาระแห่งชาติ. แหล่งที่มา:

<https://www.komchadluek.net/news/scoop/329084>, 18 มิถุนายน 2563.

พิชา รักรอด. 2563. จัดการปัญหาขยะก่อนลงถึงด้วยหลัก 7R ทางเลือกเพื่อหลีกเลี่ยงมลพิษพลาสติกหลังวิกฤต

โควิด-19. แหล่งที่มา: [https://www.greenpeace.org/thailand/story/16588/plastic-7r-to-](https://www.greenpeace.org/thailand/story/16588/plastic-7r-to-manage-single-use-plastic-problem/)

[manage-single-use-plastic-problem/](https://www.greenpeace.org/thailand/story/16588/plastic-7r-to-manage-single-use-plastic-problem/), 11 มิถุนายน 2563.

พิชา รักรอด. 2563. BetterNormalร่วมสร้างอนาคตที่ปลอดมลพิษพลาสติกหลังจากวิกฤตโควิด-19 ดีขึ้น.

แหล่งที่มา: <https://www.greenpeace.org/thailand/story/16562/plastic-better-normal-plastic-free-future/>, 2 มิถุนายน 2563.

Geyer, R., J. R., Jambeck and K. L., Law. 2017. Plastics Production, Use, and Fate of all Plastics Ever Made. Sci. Ad. 3(7): 1-5.

Mahavongtrakul, M. 2563. Plastic Panic. Available source: <https://www.bangkokpost.com/life/social-and-lifestyle/1915948/plastic-panic>, June 2, 2020.